

בא (248)

פחדו של משה לילך אל פרעה

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהַ. (י.א.)

חז"ל אומרים בזוהר הקדוש כאן, שמשה רבינו היה ירא ללכת אל פרעה, ואמר לו הקב"ה "בא עמי", שכביכול הלך אתו. וצריך ביאור מהי המיוחדות במכת ארבה, שדווקא כאן נזקק משה רבינו לעזרה מיוחדת. וכתבו הקדמונים שיראתו של משה היתה מחמת שכבר עברו ז' מכות. וביאור הענין, כי הנה ידוע שהמספר שבעה שייך אל מערכת הטבע, והמספר שמונה הוא למעלה מן הטבע. משה רבינו ראה שכבר עברו ז' מכות ואעפ"כ פרעה לא נכנע. הרי שיש לו שייכות למהלכים שמעל הטבע, ולכן פחד משה להילחם אתו והוצרך הקב"ה כביכול לבוא עמו.

וכיון שפרעה היה היצר הרע באמת (רמב"ם באגרת המוסר), יש ללמוד מכאן שהיצה"ר הוא ג"כ כח עליון, וא"כ מובן מדוע "אילמלי הקב"ה עוזרו אין יכול לו" (קידושין ל:), כמו שאמר הקב"ה למשה "בא עמי לפרעה". ורק על ידי תורה, שהוא תבלין ליצה"ר, יכול האדם לנצחו;

רב פינקוס זצ"ל בספרו "תפארת שמשון"

כאשר יש רעש יש לדבר בתוך האוון

וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי. (י.ב.)

צריך להבין, לשם מה כותבת התורה "בְּאָזְנֵי בְנֵי", מדוע לא מספיק למען תספר לבנך? בפשטות משמעות הדגשה זו, היא להשמיעם באופן שישמעו היטב. היה הרב מפוניבז הרב כהנמן זצ"ל מטעים ואומר: בזמנים רגילים די אמנם לספר לבנים כדבר איש לרעהו, אמנם כאשר ישנם רעשים חזקים, יש להשמיע אל האוון פנימה, שכן בלי זה הדברים לא יישמעו. דווקא במצרים, בה ישנו רעש גדול של כוחי ועוצם ידי, היפך אמונה, שם מדגישה התורה "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי". ספר את הדברים אל תוך אזניו, שמילדותו כבר שמע היטב ויכניס הדברים לליבו למרות כל האוירה ההפוכה שנמצאת ברחוב.

ספר "לחתך עליון"

אָף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם פִּי כָּל אֶכָּל תִּמְצָא וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי. (י.ב. טו.)

המקרא נראה לכאורה כמסורס, והיה לו לכתוב "כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום השביעי ונכרתה הנפש וכו'". אמנם, הכתוב בא לרמז שני הטעמים שהחמירה תורה בחמץ לאוסרו בכל יראה: האחד, משום שאיסורו

איסור כרת, והשני משום דלא בדילי אינשי מיניה כולא שתא, וחיישינן דילמא אתו למיכל מיניה, ולכך חמור יותר משאר איסורי כרת, שאינם בכל יראה. וכך מתפרש הכתוב: "אָף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם", ואם תאמר מאי שנא משאר איסורים, כי "פִּי כָּל אֶכָּל תִּמְצָא וְנִכְרְתָהּ", בשביל חומר הכרת חמור הוא יותר משאר איסורים. ועדיין קשה מאי שנא משאר איסורי כרת, על זה מסיים, דשאר איסורין איסור עולם ובדילי מנייהו, מה שאין כן חמץ לא נאסר אלא: "מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי", ולא בדילי מיניה כולא שתא, טפי איכא למיחש ביה דילמא אתו למיכל מיניה.

ספר "עלים לתרופה"

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפֶּסַח. (י.ב. כא.)

מה מטרתה של הקריאה דוקא לזקני ישראל? יש לומר: כתב הטור (או"ח סי תל א'): שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור וכו', ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום חמישי וכו'. ונמצא שעשרה בחודש היה בשבת, ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשרו אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצרים: למה זה לכם? והשיבו: לשוחטו לשם פסח כמצוות ה' עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלוהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

נמצא שהציווי של משכו וקחו היה בשבת, ואף שאסור לעשות מקח וממכר בשבת, אך כאן היה ציווי מיוחד לעשות זאת בשבת. ולכן קרא משה לזקני ישראל, אף שהציווי היה לכל בני ישראל, שכן מבואר בגמרא (יומא פד:), שכאשר הדין הוא שמחללין את השבת לצורך פיקוח נפש, אין עושין לא על ידי נכרים ולא על ידי כותיים אלא על ידי גדולי ישראל. ואף כאן, למרות שהציווי משכו וקחו דחה את השבת, צריך היה לעשות על ידי הגדולים, דהיינו זקני ישראל.

ספר "ושלל לא יחסר"

וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח. (י.ב. כג.)

לעולם אין מושיעים לו לאדם מן השמים אלא אם כן יש בו התחלה של תשובה, כפי שאמרו חכמינו: פתחו לי פתח כחודרה של מחט ואו אפתח לכם כפתחו של אולם. הפתח, אפילו הקטן ביותר, חייב להיפתר תחילה מצד האדם. ברם, כאן במצרים היו בני ישראל שקועים בטומאת הגלות ולא היתה כל התעוררות מצדם ולא נפתח כל פתח, ואף על פי כן חמל עליהם השם יתברך

והוא פתח בפניהם תחילה את הפתח של הגאולה, מבלי להתחשב בכך שהם לא פתחו אפילו כחודה של מחט. זהו שאמר הפסוק "וּפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח", פסח ה' על אותו פתח שהיו בני ישראל צריכים לפתוח תחילה והוא הקדים לפתוח להם את פתח הגאולה.

ספר "מענינה של תורה"

וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וְהָ הָפָה כָּל בְּכוֹר. (יב. כט)
מלמד שזרחה השמש כצהרים (מדרש). ותמוה, ופירש "מדרש יהונתן", וכן בספר "חננוכת התורה": אמרינן בגמרא, דאין הקב"ה מזכיר שמו על הקללה, וכמו שנאמר: "ויקרא אלוקים לאור יום, ולחושך קרא לילה", דביום נאמר אלוקים ועל לילה לא נאמר אלוקים, כיון שאין מהקב"ה מזכיר שמו על הלילה, שזה דבר רע. והנה כאן נתקשה המדרש, כיצד נאמר "וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה וְהָ הָפָה כָּל בְּכוֹר", הרי שכאן נאמר שם ה' על הלילה. על זה אומר המדרש, אלא ודאי מכאן שאותו לילה היה מאיר כשמש בצהרים.

והוסיף בספר "גן רוה" זהו שנרמז בפסוק "הוא הלילה הזה לה'", דזה הלילה היחיד שנאמר בו ה', כיון שהיה באמת מאיר כשמש בצהרים.

ספר "להתעזן באהבתך"

קָדַשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר פֶּלֶךְ רְחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה לִי הוּא. (יג. א.)

"קָדַשׁ לִי", אם אתה רוצה להיות קדוש לה', "כָּל בְּכוֹר", תראה את כל אדם כבכור וגדול ממך, "פֶּטֶר פֶּלֶךְ", תחלת כל דבר, "רְחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל", תרחם אל איש ישראל, "בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה", ואל תבדיל לומר זה הוא אדם וראוי לרחם עליו וזה הוא בהמה ואין כדאי לרחם עליו, כי הדבר הזה, "לִי הוּא", ולא לך להבדיל אותם.

ספר "מטעמי שולחן שבת"

מדוע אסור להפסיק בין תפילין של יד לשל ראש?

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכֶם וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. (יג. טז)

הנה אמרו חז"ל (מנחות לו.): כל השח בין תפילין של יד לתפילין של ראש, עבירה היא בידו, וחוזר עליה מעורכי המלחמה. נראה לפרש: כי במלחמה יש קשר הדוק בין המפקדה לחיילים, כי המפקדה צופה למרחוק, ולאור זה נותנת הוראות לחיילים, מתי והיכן יפתחו באש נשקם, וכן תפילין של יד הם רמז לחיילים, שכמו ידיהם נלחמים באויב, ותפילין של ראש הם מרמזים למפקדה, ואסור להפריד ביניהם. לכן נאמר על בני שבט גד: "וטרף זרוע אף קודקוד", שהיו הורגים באויביהם וחותכים בהם את הראש עם הזרוע בבת אחת, וכל כך למה? כי היו זהירים בתפילין של יד ותפילין של ראש ולא היו עושים הפסק ביניהם בעת הנחתם, ומשום כך היו מנצחים את אויביהם בצורה כזו.

רב עובדיה יוסף זצ"ל בספרו "מאור ישראל, דרושים"

הלכה: מילה, סגולות שנשפעים ממצוה חביבה זו
השפעות פרטיות על הנימול: על ידה נכנס האדם באמונת יחוד הקב"ה, וזוכה לנשמה קדושה ולהידבק בהשי"ת ולקבל פני שכינה, וממעטת תאוה יתירה, ומקדשת את יוצאי חלציו שיהיו נולדים בקדושה ובטהרה לעבודת השם, ורק על ידה זוכה לתורה, ונכנסת תפילתו לפני השי"ת כריח ניחוח, והיא מצילתו מדינה של גיהנם, כמו שאמרו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו כל מי שנימול. השפעות כלליות לכל ישראל בזכות מצוה זו: על ידה זוכים ישראל לגאולה השלימה ובזכותה אנו זוכים לארץ ישראל, והיא מרבה אהבה ואחדות בישראל, והיא מצילה מקטרוגים ושאר מרעין בישינ.

ספר "פסקים ותשובות יו"ד (ס' ר"ס אות ב')

פתגם: הקשבה מביאה תועלת, דיבור מביא חרטה.
ספר "שמחלה"

חקירה: איסורי הנאה

אינם שייכים לאף אחד, או עדיין יש להם בעלים, ונפקא מינה האם מותר לגזולם. (ריטב"א סוכה לה: שלו, ראב"ד המובא בו: אינם שלו. וכן נחלקו בזה עוד הרבה ראשונים, הובאו בפרי משה קניינים ב)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: אדם רע

עני אחד, למדן ובר אוריין, שהעניות העכירה את רוחו, היה תמיד רזגז וזועף וזורק מרה באשתו. יום אחד התפרצה האשה לעומתו והטיחה בו בכעס. אתה אדם רע. חייך איש חיוך מר, אמנם כן, אדם רע הם ראשי תיבות: אביון, דך, מך, רש, עני, וזוהי סיבת רוגזי וזעפי.

ספר "חזר וחלק חלק ב'" (דף קטו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בין קארין מרים, מיכאל צירלי בן ג'ולייט אסתר, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליו, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, רבקה בת ליוה, רישרד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא לבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'ייזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'וליי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר.

